

ABC bibliografii i przypisu

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film samouczek](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Biblioteka George'a Peabody'ego, Baltimore [czyt. dżordża pibodiego baltimor], Stany Zjednoczone
Źródło: Matthew Petroff, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Referat, prezentacja, rozprawka, interpretacja? Nie wystarczy pomysł, należy również zadbać o autorską wiarygodność. Bibliografia i przypisy bibliograficzne to obowiązkowe elementy prac, w których łączymy własne przemyślenia z informacjami pochodzącymi z różnych źródeł. Rzetelne sporządzenie bibliografii i przypisów jest niezwykle ważne, pozwala chociażby ustrzec się przed posądzeniem o plagiat. Umiejętność tworzenia bibliografii oraz przypisów to sztuka, którą opanujemy, gdy będziemy pamiętać o kilku zasadach.

Twoje cele

- Dowiesz się, czym jest bibliografia, opis bibliograficzny oraz przypisy.
- Poznasz zasady sporządzania bibliografii i przypisów.
- Nauczysz się poprawnie opisywać źródła (książki, czasopisma, artykuły, publikacje z internetu itp.) wykorzystywane przy pisaniu pracy.

Przeczytaj

Co to jest bibliografia?

Bibliografia jest uporządkowanym alfabetycznie **wykazem materiałów źródłowych** (np. książek, artykułów, publikacji z internetu), z których korzystamy przy pisaniu pracy. Bibliografię możemy podzielić na **literaturę przedmiotu i podmiotu**. Literaturę podmiotu stanowią utwory literackie i inne teksty kultury, które omawiamy w swojej pracy. Literatura przedmiotu to opracowania (słowniki, encyklopedie, publikacje tematyczne), na które powołujemy się w swoim tekście.

Przypisy są krótkimi uwagami do fragmentów naszej pracy. Możemy w nich zamieszczać dodatkowe informacje, wyjaśnienia, komentarze albo opisy źródeł, z których pochodzą myśli lub cytaty zapisane w pracy. Przypisy znajdują się najczęściej u dołu strony lub na końcu pracy, a kierują nas do nich odsyłacze (liczby) zawarte w tekście głównym. Choć zasady sporządzania bibliografii i przypisów są znormalizowane, dopuszcza się pewną dowolność, np. w zakresie interpunkcji. Ważne jest, aby zachować konsekwencję raz obranego zapisu.

Skąd wziąć informacje?

Przygotowując bibliografię, zbieramy informacje do **opisu bibliograficznego** książki. Informacje te czerpiemy przede wszystkim ze strony tytułowej oraz stopki redakcyjnej książki. Opis bibliograficzny rozpoczynamy od podania nazwiska i imienia **autora** publikacji, następnie zapisujemy **tytuł** kursywą, wydawnictwo, miejsce i rok wydania.

Mickiewicz Adam, *Pan Tadeusz*, Wydawnictwo L, Kraków 2005.

Jeśli chcemy umieścić w bibliografii prace, które powstały **pod czyjąś redakcją**, zapis rozpoczynamy od tytułu, po tytule zapisujemy skrót *pod red.* i podajemy inicjał imienia, nazwisko redaktora, wydawnictwo, miejsce oraz rok wydania.

Glosariusz od Młodej Polski do współczesności, pod red. T. Patrzałka, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1991.

Jeśli wskazujemy w literaturze artykuł umieszczony w **pracy zbiorowej**, przed podaniem podstawowych informacji o książce umieszczamy szczegóły dotyczące samego artykułu, na końcu zapisu wskazujemy strony, na których znajduje się artykuł (Nazwisko Imię, *Tytuł artykułu*, [w:] *Tytuł książki*, pod red. I. Nazwisko, wydawnictwo, miejsce, rok wydania, s. ...-...).

Dłuska Maria, *Sylabizm*, [w:] *Poetyka. Zarys encyklopedyczny*, pod red. Z. Kopczyńskiej, IBL, Wrocław 1956, s. 345–386.

W sytuacji, gdy artykuł jest częścią czasopisma, pomijamy oznaczenie [w:], zamieszczamy natomiast tytuł czasopisma ujęty w cudzysłów (Nazwisko Imię, *Tytuł artykułu*, „Tytuł czasopisma” rok, numer, zeszyt, s. ...-...).

Ćwik Władysław, *Mikołaj Sęp Szarzyński. Żywot i dzieła*, „Pamiętnik Literacki” 1907, nr 6, s. 288.

Zapis **przypisów** różni się tym od zapisu pozycji w bibliografii, że zamiast imienia autora wpisujemy inicjał, zawsze też wskazujemy stronę lub strony publikacji, do których odwołujemy się w naszej pracy (I. Nazwisko, *Tytuł książki*, wydawnictwo, miejsce, rok wydania, s.). Aby uniknąć powtórzeń, stosujemy skróty (np. dz. cyt., tamże).

Słownik

| literatura podmiotu

wykaz bibliograficznych utworów literackich i innych tekstów kultury, na które powołujemy się w swoim tekście

literatura przedmiotu

obejmuje publikacje lub ich części, będące opracowaniami (słowniki, encyklopedie, publikacje tematyczne)

przypis

inaczej odnośnik, to uwaga do oznaczonego fragmentu naszej pracy; w przypisach mogą się znaleźć dodatkowe informacje, objaśnienia, komentarze albo opisy źródeł, z których pochodzą myśli lub cytaty zapisane w pracy

wydawnictwo zwarte

publikacja, która stanowi zamkniętą całość (np. książka)

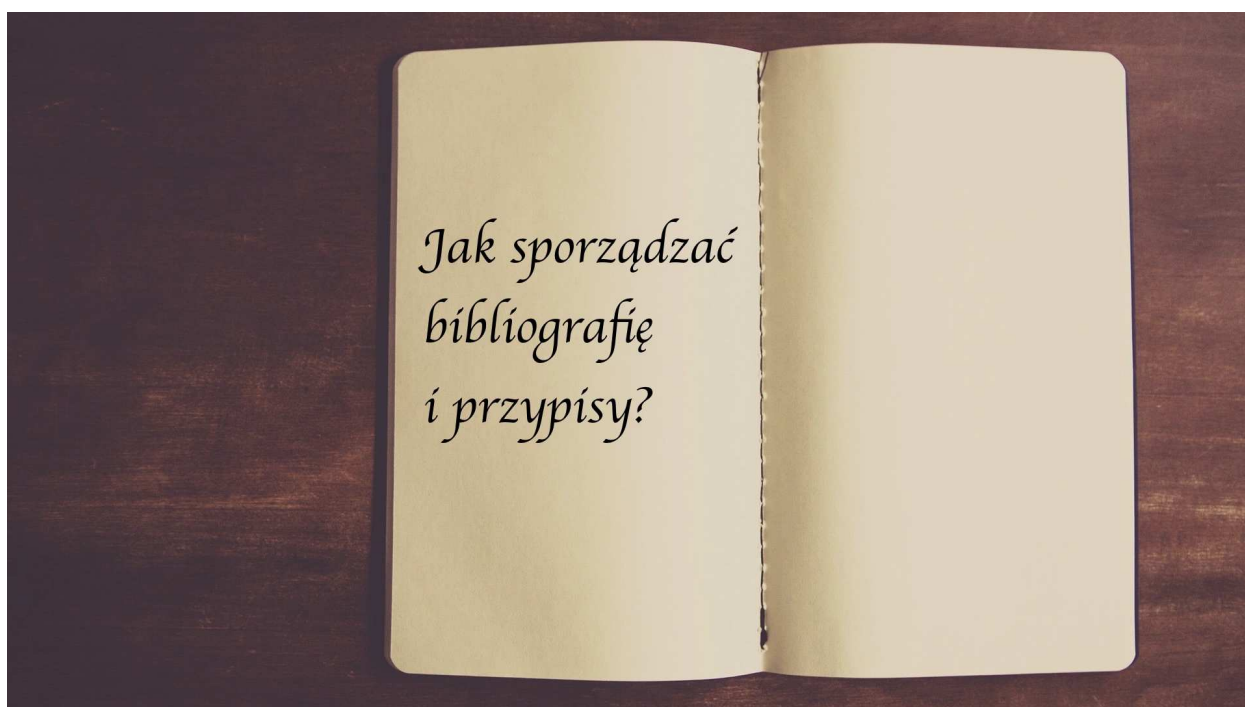
wydawnictwo ciągłe

publikacja, która ukazuje się częściami, w pewnych odstępach czasu, związana wspólnym tytułem (np. czasopismo)

Film samouczek

Polecenie 1

Zapoznaj się z zasadami przygotowania bibliografii i przypisu omówionymi w zamieszczonym poniżej filmie. Następnie przygotuj opis bibliograficzny pięciu swoich ulubionych książek, wierszy lub artykułów.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RFAGDHZTR4ZZP>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe dotyczące zasad sporządzania bibliografii i przypisów.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj wymienione pozycje książkowe odpowiednio do literatury przedmiotu lub podmiotu.

Literatura podmiotu

Literatura przedmiotu

Balcerzan Edward, *Poezja filozoficzna. Bolesław Leśmian (i niewielu innych)*, „Poznańskie Studia z Filozofii Humanistyki” 1996, t. 3, s. 47-71.

Antologia romantycznej poezji krajowej, oprac. M. Grabowska, M. Janion, Warszawa 1958.

Kostkiewiczowa Teresa, *Z oddali i z bliska. Studia o wieku oświecenia*, Warszawa 2010.

Fink Ida, *Odptywający ogród. Opowiadania zebrane*, Warszawa 2002.

Krasicki Ignacy, *Dzieła wybrane*, oprac. Z. Goliński, t. 1-2, Warszawa 1989.

Seweryn Dariusz, *O wyobraźni lirycznej Mickiewicza*, Warszawa 1996.

Ćwiczenie 2

Uporządkuj podane elementy według kolejności ich zapisu w opisie bibliograficznym.

imię

rok

tłumacz

nazwisko

wydawnictwo

tytuł utworu

wydanie

miejsce wydania

Przeczytaj tekst i zaznacz na czerwono fragmenty (ostatni wyraz), po których powinny zostać umieszczone przypisy.

 czerwony

Do baśniowych postaci zaliczyć możemy, m.in. wróżki, elfy, krasnoludki, skrzaty, koboldy, wodniki, syreny, rusałki, czarodziejów, wiedźmy, smoki, trolle. Obecność tych postaci w baśni "staje się motorem cudownych wydarzeń – pisze Stefania Wortman – a chociaż odgrywają one różne role, każda z nich wyznacza drogę prowadzącą ze świata realnego do świata fantastycznego". W utworach baśniowych oprócz bohatera właściwego możemy odnaleźć antagonistę – przeciwnika, którego zadanie polega na zakłócaniu spokoju, spowodowaniu szkody. Takim antagonistą może być np. smok. Pojawia się także postać donatora – dostarczyciela, który wręcza głównemu bohaterowi magiczny środek ratujący go od nieszczęścia. Władimir Propp wyodrębnił i nazwał typy baśniowych postaci, oprócz wyżej wymienionych opisał jeszcze magicznego pomocnika czy fałszywego bohatera. Bezpośrednio z bohaterem i z rolą, jaką spełnia w utworze, związany jest kształt baśniowej fabuły. Światem baśni rządzi „prawo uproszczonego istnienia” , które każe eliminować elementy mało istotne. Ważne jest to, co znajduje się na pierwszym planie. Wielu badaczy starało się wyznaczyć cechy strukturalne baśni oraz pogrupować i zebrać wątki powtarzające się w baśniach, czyli sklasyfikować fabuły tego gatunku .

ADAM
MICKIEWICZ

BALLADY I ROMANSE

Wydawnictwo Klasyka L

Wydanie V
Kraków 2011

SŁOWNIK
LITERATURY POPULARNEJ

POD REDAKCJĄ
TADEUSZA ŻABSKIEGO

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Wydanie II poprawione i uzupełnione
Wrocław 2006

Ćwiczenie 4

Uzupełnij opis bibliograficzny książki, której strony znajdują się na ilustracji 1.

Mickiewicz Adam, *Ballady i romanse*, , ,

Kraków 2011

.

Wydawnictwo Klasyka L

wyd. 5

Ćwiczenie 5

Cytujesz w swojej pracy zaznaczony fragment bajki Ignacego Krasickiego (ilustracja 3.).
Uzupełnij przypis.

¹ , *Bajki i przypowieści*, Drukarnia W. Korneckiego, , .

s. 6

I. Krasicki

Kraków 1882

Ćwiczenie 6

Zapis	Poprawny	Błędny
Zapis źródła internetowego w bibliografii: Sowiński Mateusz, <i>Samotne dzikie pszczoły żyją wokół nas. Czego o nich nie wiesz?</i> , pozyskano z:	☐	☐
Przypisy następujące po sobie i odwołujące się do tego samego źródła. ¹ P. Frelik, <i>Kultury wizualne science fiction</i> , Universitas, Kraków 2017, s. 15. ² Dz. cyt. ³ Dz. cyt., s. 90.	☐	☐
Artykuł w czasopiśmie (bibliografia): Wiszewski Przemysław, Niemcy o Polsce i Polakach? O różnych poziomach transferu treści kulturowych w średniowieczu, [w:] <i>Kwartalnik Historyczny</i> 2018, nr 3.	☐	☐
Odwołanie do myśli autora (przypis): Zob. J. Kwiatkowski, <i>Dwudziestolecie międzywojenne</i> , wyd. 3, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019, s. 50.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Piszesz pracę dotyczącą twórczości Brunona Schulza, w której odwołasz się do kilku opracowań. Wejdź na stronę Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, odszukaj w katalogu online poniższe pozycje i uzupełnij brakujące informacje.

Włodzimierz, *Wenus z Drohobycza: (o Brunonie Schulzu)*, Słowo/Obraz Terytoria, 2017.

Budzyński , , *Świat Książki*, 2001.

Jerzy, *Schulzowskie miejsca i* , Słowo/Obraz Terytoria, .

Gdańsk

Schulz pod kluczem

Jastrzębski

Gdańsk

2016

Warszawa

Wiesław

znaki

Bolecki

Ćwiczenie 8

Zredaguj zasady, o których należy pamiętać, sporządzając bibliografię i przypisy.

1. Tytuły tekstów zapisuj kursywą.
2. Tytuły czasopism ujmij w cudzysłów.

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Tutaj wpisz zasadę

Dla nauczyciela

Autorka: Sabina Świtała

Przedmiot: język polski

Temat: Jak korzystać z książek? O tworzeniu przypisów i bibliografii.

Grupa docelowa: uczniowie 4-letniego liceum i 5-letniego technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji (...).

IV. Samokształcenie. Uczeń:

3) korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;

4) sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;

10) gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;

11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

Kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- zna zasady sporządzania bibliografii załącznikowej i przypisów;
- wymienia poszczególne elementy opisu bibliograficznego;
- rozumie różnice w sporządzaniu bibliografii i przypisów;
- sporządza opisy bibliograficzne różnego typu dokumentów;
- redaguje zapisy bibliografii załącznikowej oraz przypisów bibliograficznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody nauczania:

- metoda oglądowa;
- pogadanka;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- kostka pamięci.

Formy pracy:

- praca indywidualna;

- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica, pisak/ kreda;
- książki, czasopisma, filmy dvd, płyty CD przyniesione przez uczniów;
- kostki pamięci z hasłami zapisanymi na bokach (artykuł w czasopiśmie, artykuł w pracy zbiorowej, książka, artykuł dostępny w internecie, skróty w przypisach).

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Nauczyciel prosi uczniów, aby na zajęcia przynieśli książkę, czasopismo, film na płycie DVD, album muzyczny na płycie CD z domowego zbioru.

Faza wstępna

1. Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat tego, z jakich źródeł korzystają przy pisaniu prac oraz przy tworzeniu prezentacji na zajęcia lekcyjne. Jak włączają różne informacje do swojej pracy? Czy dbają o to, aby nie być posądzonym o plagiat? Można też lekcję zacząć od dyskusji o plagiacie, czym jest i jakie są jego skutki. Uczniowie na pewno podadzą przykłady głośnych plagiatów np. w muzyce, filmie czy literaturze.
2. Przedstawienie celu i tematu zajęć.
3. Nauczyciel zapisuje na tablicy hasła: bibliografia załącznikowa, literatura przedmiotu, literatura podmiotu, przypis, opis bibliograficzny. Prosi uczniów,

żeby spróbowali wyjaśnić podane terminy, dopowiada i porządkuje wypowiedzi młodzieży.

4. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne nr 1 i 3. Nauczyciel sprawdza poprawność odpowiedzi i udziela informacji zwrotnej.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prezentuje uczniom film pt. Jak sporządzać bibliografię i przypisy? dostępny w e-materiale. Prosi, aby uczniowie w trakcie oglądania filmu sporządzali notatkę.
2. Po obejrzeniu filmu prowadzący zajęcia omawia z uczniami zasady sporządzania bibliografii i przypisów. Uczniowie wykonują ćwiczenie interaktywne nr 8.
3. Uczniowie wykonują ćwiczenie interaktywne nr 2, 4, 5. Nauczyciel sprawdza poprawność odpowiedzi i udziela informacji zwrotnej.
4. Uczniowie w parach analizują przykłady podane w ćwiczeniu interaktywnym nr 6. Błędne odpowiedzi zapisują poprawnie.
5. Uczniowie tworzą opis książki (czasopisma, płyt dvd lub CD) przyniesionej na zajęcia. Następnie łączą się w pary i sprawdzają poprawność opisów bibliograficznych sporządzonych przez kolegów. Wątpliwości konsultują z nauczycielem.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel dzieli klasę na czteroosobowe grupy. Każda grupa otrzymuje kostkę z zapisami na bokach: artykuł w czasopiśmie, artykuł w pracy zbiorowej, książka, artykuł dostępny w internecie, skróty w przypisach. Poszczególni uczniowie w grupach rzucają kostkami, a następnie podają elementy zapisu bibliograficznego wylosowanego hasła (przy hasle dotyczącym skrótów wymieniają obowiązujące skróty).

Praca domowa:

Przygotuj bibliografię w formie literatury przedmiotu oraz podmiotu do pracy pisemnej na wybrany temat spośród poniższych:

1. Przemiana Makbeta i Lady Makbet.
2. Dramat szekspirowski a tragedia antyczna. Podobieństwa i różnice.
3. *Treny* Jana Kochanowskiego jako świadectwo bólu osieroconego ojca.
4. *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego jako polski dramat narodowy.
5. Groteska we współczesnej literaturze polskiej.

Materiały pomocnicze:

Antczak Mariola, Nowacka Anna, *Przypisy. Przywołania. Bibliografia załącznikowa. Jak tworzyć i stosować. Podręcznik*, Wydawnictwo SBP, Warszawa 2008.

Wskazówki dotyczące tworzenia kostek pamięci (oraz szablon kostki do wykorzystania) nauczyciel znajdzie w: Brudnik Edyta, Moszyńska Anna, Owczarska Beata, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Poradnik po metodach aktywizujących*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce 2011, s. 149-150.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Nauczyciel może poprosić uczniów o obejrzenie filmu-samouczka przed zajęciami. W fazie wstępnej lekcji powinien wtedy sprawdzić umiejętność zapisywania bibliografii.